

JORGE LUIS BORGES • Sonsuz Gül

İletişim Yayınları, Modern Klasikler, 2001-2012 (5 baskı)
© 2001 İletişim Yayıncılık A. Ş.

La Rosa Profunda (1975)

© 1989, María Kodama

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

© Önsöz: 2013, James Woodall, new introduction

The Man in the Mirror of the Book. A Life of Jorge Luis Borges
Önsözün hakları Aitken Alexander Associates'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 769 • İletişim Klasikleri 77

ISBN-13: 978-975-05-1656-6

© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2014, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Bahar Siber, Osman Yener, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Hieronymus Bosch,
“Vaftizci Yahya Çölde” (Madrid)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Necip Küçükbutros, Sibel Çelik

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JORGE LUIS BORGES
Sonsuz Gül

La Rosa Profunda

İSPANYOLCADAN ÇEVİREN
Ayşe Nihal Akbulut - Cevat Çapan

JAMES WOODALL'UN ÖNSÖZÜYLE

JORGE FRANCISCO ISIDORO LUIS BORGES 24 Ağustos 1899'da bütün malvarlığını kaybetmiş, İngiliz asıllı bir ailenin ilk çocuğu olarak Buenos Aires'te doğdu. Babasının edebiyata olan düşkünlüğü, Borges'in çocukluğundan itibaren edebiyata yönelmesine sebep oldu. Küçük yaşta İngilizceyi öğrendi. 1914'te babasının göz ameliyatı sebebiyle ailesiyle yurtdışına çıktı ve Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle, savaş yıllarını yurtdışında geçirmek zorunda kaldı. Cenevre'de Calvin Koleji'ne devam eden Borges burada Almanca, Fransızca ve Latince öğrendi. Bu dönemde sembolizmden etkilendi. 1921'de Buenos Aires'e geri dönen Borges iki yıl sonra ilk kitabını yayımladı. 1931'den itibaren Arjantin'in en önemli edebiyat dergisi *Sur*'da düzenli olarak yazmaya başladı. Babasının ölümünden sonra 1937'de geçimini sağlayabilmek için bir halk kütüphanesinde çalışmaya başladı. İkinci Dünya Savaşı sırasında iktidardaki Juan Perón'a muhalif duruşu sebebiyle kütüphanedeki işinden uzaklaştırıldı. 1946-1955 yılları arasında para kazanmak için ders vermeye ve yazmaya ağırlık verdi. Düzyazıyla şiiri birleştiren kendine özgü yazım tarzında çok sayıda eser verdi. Juan Perón devrildiğinde Buenos Aires Kütüphanesi'ne müdür oldu. Borges, 1955'te aileden gelen kalıtsal rahatsızlığından dolayı görme yetisini tümüyle kaybetti. Yapıtlarının yazımını annesi, sekreterleri ve arkadaşları devraldığı için uzun metinlerden ziyade kısa öykü ve şiire yöneldi. 1961'de Samuel Beckett'le paylaştığı Formentor Edebiyat Ödülü, Avrupa'da ün kazanmasını sağladı. Şiir, kısa öykü ve denemelerden oluşan eserleri dünya çapında yayımlandı. Borges fantastik öğeleri ağır basan kendine özgü tarzıyla, 20. yüzyılın önemli edebiyatçılarından etkilendi. 14 Haziran 1986'da hayatını kaybetti. İletişim Yayınları tarafından yayımlanan kitapları: *Ficciones* (1998), *Alef* (1998), *Brodie Raporu* (1999), *Alçaklığın Evrensel Tarihi* (1999), *Kum Kitabı* (1999), *Yedi Gece* (1999), *Dantevari Denemeler / Shakespeare'in Belleği* (1999), *Sonsuz Gül* (2002), *Evaristo Carriego* (2002), *Oteki Soruşturmalar* (2005), *Şifre* (2009), *Yaratan* (2011), *Atlas* (2012), *Tartışmalar* (2014).

Editörün Notu:

Kitapta yer alan "Ben", "Düş", "Browning şair olmaya karar veriyor", "İntihar", "Bülbüle", "Oyum ben", "Bir kör", "1972", "Ağıt", "Sürgün (1977)", "Tılsımlar" ve "The unending rose" şiirlerinin çevirisi Cevat Çapan'a; "Evrenin oluşumu", "Döküm", "Pars", "Bizon", "Kılıçlar", "Onbeş sikke", "Simón Carbajal", "Alonso Quijano düş görüyor", "Bir Sezar'a", "Proteus", "Proteus / Bir başka değişke", "Bir gelecek", "lanus'un bir büstü konuşuyor", "Bilinmez bunlardan hiçbiri", "Brunanburh, İ.S. 937", "Kör adam", "All our yesterdays", "Angélica'nın anısına", "Aynaya", "Kitaplarım", "Tanık", "Ephialtes", "Doğu" ve "Ak geeyik" şiirlerinin çevirisi Ayşe Nihal Akbulut'a aittir.

İÇİNDEKİLER

KRONOLOJİ	7
ÖNSÖZ / JAMES WOODALL	29
ÖNSÖZ	43
Ben	47
Evrenin oluşumu	48
Düş	49
Browning şair olmaya karar veriyor	50
Döküm	52
Pars	54
Bizon	55
İntihar	56
Kılıçlar	57
Bülbüle	58
Oyum ben	59
Onbeş sikke	60
Simón Carbajal	64
Alonso Quijano düş görüyor	65
Bir Sezar'a	66
Proteus	67

Proteus / Bir başka değişke	68
Bir gelecek	69
lanus'un bir büstü konuşuyor	70
Bilinmez bunlardan hiçbiri	71
Brunanburh, İ.S. 937	72
Kör adam	73
Bir kör	75
1972	76
Ağıt	77
<i>All our yesterdays</i>	78
Sürgün (1977)	79
Angélica'nın anısına	80
Aynaya	81
Kitaplarım	82
Tılsımlar	83
Tanık	84
Ephialtes	85
Doğu	86
Ak geyik	88
<i>The unending rose</i>	89

KRONOLOJİ

Tarih	Yazarın Hayatı ve Eserleri	Dönemin Önemli Olayları
1896		<p>– İstanbul'da Ermeni milliyetçiler Osmanlı Bankası'na saldırdı. Yetkililer şiddetle karşılık verdi ve üç bin Ermeni öldürüldü.</p> <p>– H. G. Wells, <i>Dr. Moreau'nun Adası</i>.</p>
1897		<p>– Macaristan'da Yahudi gazeteci Theodor Herzl, Dreyfus Olayı'yla bağlantılı Anti-semitizm'den rahatsız olarak Basel'de ilk Siyonist Kongresi'ni topladı.</p> <p>– Bram Stoker, <i>Dracula</i>; H. G. Wells, <i>Görünmez Adam</i>; Joseph Conrad, <i>Narcissus'un Zencisi</i>.</p> <p>– Paul Gauguin, <i>Nereden Geliyoruz? Neyiz? Nereye Gidiyoruz?</i>; Henri Rousseau, <i>Uyuyan Çingene</i>. Monet hayatının sonuna kadar devam ettireceği <i>Nilüferler</i> serisini resmetmeye başladı.</p>

ÖNSÖZ

Şairlerin esin kaynağının bir Musa (esin perisi) olduğu yolundaki romantik görüş klasik yazarların bir yargısıydı; şiiri, zekânın bir işlevi sayan görüşü ise kendisi bir romantik olan Poe yaklaşık 1846'da öne sürmüştü. Birbiriyle çelişen yargılar bunlar. Bede'in sözünü ettiği çobanın düşü ve Coleridge'in ünlü düşü gibi düşsel esinlenmenin ayrıksı örneklerini bir yana bırakırsak, bunlar söz konusu sürecin değişik aşamalarının karşılığı olmadıkça, her iki görüşün de büsbütün yanlış sayılamayacağı açıktır. (İbranilerle Milton'un Ruh dedikleri şeye bizim zavallı mitolojimizde Bilinçaltı deniyor.) Bana gelince, bu süreç bende hemen hemen hiç değişmiyor. Ben genellikle zamanla bir öyküye ya da şiire dönüşen gözüme çarpan bir biçimden, bir çeşit ıssız adadan yola çıkarım. Bu yolun sonunu da başlangıcını da görürüm; ama arada ne olduğunu göremem. Eğer yıldızlar ya da talihim elverişliyse aradakiler de yavaş ortaya çıkar. Çoğu zaman gölgelere bakarak attığım adımların izinden geri dönerim. Yapıtın evrimine elden geldiğince karışmamaya çalışırım. Bizim için en önemsiz şeyler olan kişisel görüşlerle yapıtın çarpıtılmasını istemem. Sanatın bir uzlaşma olduğu görü-

şu bence işi bir anlamda basite indirgemektir, çünkü kimse ne yaptığını tam olarak bilemez. Bir yazar bir kıssa tasarlayabilir ama, Kipling'in de belirttiği gibi, ondan nasıl bir hisse çıkarcasına bilmeyebilir. Yazarın bağlı kalması gereken sözde "gerçekliğin" geçici koşulları değil, kendi imgelemidir.

Edebiyat şiirden yola çıkar ve düzyazının olanaklarına ulaşması yüzyılları alabilir. Anglosaksonlar dört yüzyıl sonra geride yalnızca hayran olmakla kalınmayacak bir şiir ve güçlkle anlaşılır bir düzyazı bıraktılar. Söz başlangıçta zamanın tefeciliğinin tüketip harcadığı büyülü bir simgeydi herhalde. Şairin amacı, hiç değilse belli bir ölçüde, söze ilkel ve artık gizli olan gücünü yeniden kazandırmak olmalı. Bütün şiirlerin iki yükümlülüğü olmalı: bize açık seçik bir örnek iletmek ve denizin varlığının yaptığı gibi bize fiziksel olarak dokunmak. Buna Vergilius'tan vereceğim bir örnek var:

Sunt lacryme rerum et mentem mortalia tangunt

Bir örnek de Meredith'ten

Not till the fire dying in the grate
Look we for any kinship with the stars

(Ocağın ızgarasında ateş sönmeden
Yıldızlarla bir yakınlık aramayız biz)

Ya da İspanyolca'nın Latince'ye dönmeye çalıştığı Lugones'in şu aleksandrin dizisi:

El hombre numeroso de penas y de dias.

(Nice acılar çekmiş, günler görmüş o adam).

Böyle dizeler bellekte kendi değişik yollarını izleyip giderler.

Uzun yıllar -çok uzun yıllar- edebiyatla uğraştıktan sonra bir estetik kuramı oluşturmuş değilim. Alışkanlığın bizi benimsemek zorunda bıraktığı doğal sınırlara şu ya da bu kuramı ne-

den eklemeli? Kuramlar da siyasal ya da dinsel inançlar gibi, bizim için dürtülerden başka bir şey değildir. Bunlar her yazar için değişir. Whitman uyağı kaldırmakta haklıydı; ama böyle bir olumsuz kararı Victor Hugo'nun alması aptallık olurdu.

Bu kitabın düzeltmelerini yaparken, hoşuma gitmese de, körlüğün yakınılacak bir rol oynadığı dikkatimi çekiyor. Oysa hayatımda bu yakınılacak bir olgu değil. Körlük bir çeşit hapistir, ama aynı zamanda da bir özgürlüğe kavuşma, yaratmaya elverişli bir yalnızlık, bir anahtar ve bir cebirdir.

J.L.B.

Buenos Aires, Haziran 1975

Ben

O kafatası, o gizli yürek, kanın
Hiç görmediğim o yolları,
Düşlerin o yeraltı dehlizleri, o Proteus,
O iç organlar, o ense, o iskelet.
Onların hepsiyim ben. Garip ama,
Bir kılıcın, önce altına, sonra külrengine,
Sonra da hiçliğe dönüşerek batan
Yapayalnız bir güneşin de anısıyım ben.
Limanda yavaş yavaş yaklaşan gemileri
Seyreden biriyim. O az bulunur kitaplar,
Zamanla aşınan gravürler de;
Göçüp gitmiş ölüleri kıskanan da ben.
İşin daha garibi bir evin bir köşesinde
Bu sözcükleri ağ gibi ören o adam olmam.